

Peta znanstvena konferenca Katedre za teoretične vede UL ALUO

TEORETSKA PREPLETANJA MED LIKOVNO USTVARJALNOSTJO IN RAZPRAVAMI O TRAJNOSTI

Program in povzetki

ALUO

UNIVERZA V LJUBLJANI

Akademija za likovno umetnost in oblikovanje

+ Peta znanstvena konferenca Katedre za teoretične vede UL ALUO

TEORETSKA PREPLETANJA MED LIKOVNO USTVARJALNOSTJO IN RAZPRAVAMI O TRAJNOSTI

Program in povzetki

Programski odbor: + doc. dr. Blaž Šeme
izr. prof. dr. Nadja Zgonik

Uredil: doc. dr. Blaž Šeme

Oblikovanje: Barbara Šušteršič

Lektura: Nadja Horvat, Jezikovna zadruga Soglasnik

Moderiranje konference: prof. dr. Uršula Berlot Pompe
doc. dr. Blaž Šeme

Koordinacija projekta: Nastja Majerič
Sara Bešlin Vatovec

Naklada: 100 izvodov

Izdajateljica: Akademija za likovno umetnost in oblikovanje
Univerze v Ljubljani

Zanjo: Prof. Alen Ožbolt

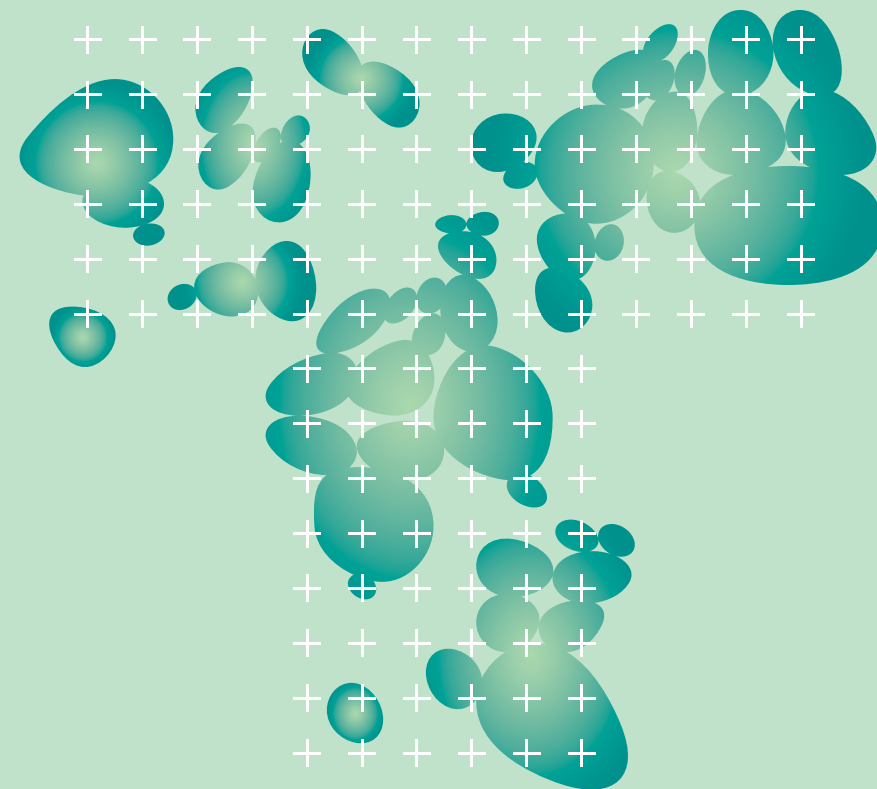
Sodelujoče ustanove: Muzej Lah, Raziskovalni center in umetniška zbirka
Narodna galerija v Ljubljani
Srednja trgovska in aranžerska šola Ljubljana
Univerza v Ljubljani, Akademija za likovno umetnost in oblikovanje
Univerza v Ljubljani, Fakulteta za arhitekturo
Univerza v Ljubljani, Naravoslovnotehniška fakulteta

Organizacija poteka v sodelovanju z Narodno galerijo v Ljubljani in
Inštitutom Univerze v Ljubljani za trajnostno varstvo dediščine (ITD).

Sreda, 25. september 2024

+ Znanstveno konferenco sofinancirajo Katedra za teoretične vede UL ALUO, Javna agencija za znanstvenoraziskovalno in inovacijsko dejavnost Republike Slovenije (ARIS), in sicer v okviru raziskovalnega projekta J7-4641 *Dediščina za vključujočo trajnostno preobrazbo – HEI-TRANSFORM*, in Republika Slovenija, Ministrstvo za visoko šolstvo, znanost in inovacije ter Evropska unija – NextGenerationEU v okviru pilotnega projekta ULTRA 5.01-1554 *Razvoj kompetenc (prihodnjih) vzgojiteljev za spodbujanje zelenega prehoda, trajnostnega razvoja in okoljske pismenosti v zgodnjem otroštvu* v okviru Mehanizma za okrevanje in odpornost.

Program in povzetki

+	+	+	10.00–10.15
PROGRAM			
+	+	+	10.15–10.30
+	+	+	10.35–10.50
+	+	+	10.55–11.10
+	+	+	11.15–11.30
Sreda, 25. september 2024			
+	+	+	11.30–11.45
Avditorij Narodne galerije, Ljubljana			
+	+	+	11.45–12.00
+	+	+	12.05–12.20
+	+	+	12.25–12.40
+	+	+	12.45–13.00
+	+	+	13.00–13.45
+	+	+	13.45–14.00
+	+	+	14.05–14.20
+	+	+	14.25–14.40
+	+	+	14.45–15.15
+	+	+	15.15

Uvodne besede in pozdravna nagovora:

dr. Barbara Jaki, direktorica NG
prof. Alen Ožbolt, dekan UL ALUO

izr. prof. dr. Barbara Predan, UL ALUO

Branje umetnega

doc. dr. Kaja Kraner, UL ALUO

Trajnostni vidiki pojavljanja pojma skrbi v sodobni umetnosti in kuratorskem diskurzu

prof. dr. Uršula Berlot Pompe, UL ALUO

Ekološko sublimno

doc. dr. Miloš Kosec, UL FA

Novo iz obstoječega? Koncept pasivnosti kot polje izmenjave med arhitekturo in umetnostjo

Razprava in odmor s kavo

doc. dr. Blaž Šeme, UL ALUO

Do okolja in ljudi odgovorno varovanje in konserviranje-restavriranje umetnin

izr. prof. dr. Nadja Zgonik, UL ALUO

Afirmacija ali antagonizmi trajnostnih načel v delu arhitekta Jožeta Plečnika

doc. dr. Nataša Ivanović, Muzej Lah/ UL ALUO

Problematika trajnosti v delih Britanskega umetnika Richarda Longa

doc. dr. Petja Grafenauer, UL ALUO

Participatorni trajnostni projekt sodobne umetnosti: zavetišče za zavržene rastline

Razprava in odmor s kavo

mag. Ana Kocjančič, UL ALUO

Preplet scenske postavitve in trajnosti na nekaj primerih recikliranja v scenografiji na slovenskih odrih

dr. Rock Finale, STAŠLJ

Z likovnim ustvarjanjem iz odpadnih snovi do večje okoljske ozaveščenosti

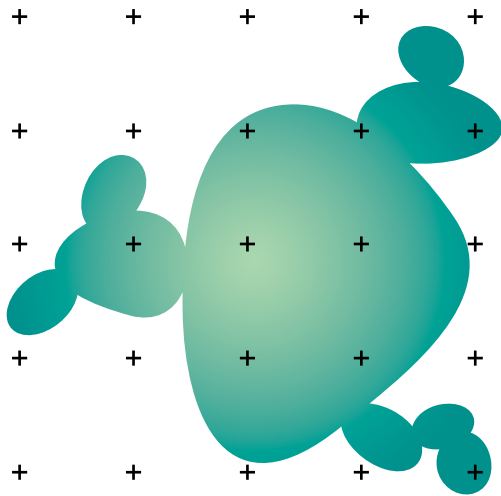
prof. Marija Jenko, UL NTF

Svobodni ljudje

Razprava: vprašanja, refleksije, zaključki

Moderiranje: Blaž Šeme, Uršula Berlot Pompe

Kosilo in druženje

Prof. dr. Uršula Berlot Pompe

Akademija za likovno umetnost in oblikovanje
Univerze v Ljubljani

**EKOLOŠKO
SUBLIMNO**

Soočenje s planetarnimi izzivi, ki jih povzročata podnebna kriza in uničenje naravnega ekosistema v dobi antropocena, spodbuja k premisleku temeljnih kategorij razmerja med naravo in kulturo. Postindustrijsko obdobje podnebnih kriz in splošne grožnje planetarnega zloma sprožajo občutke groze in nemoči spričo toka neobvladljivih naravnih sil, ki jih lahko v polju estetike povežemo s pojmom sublimnega.

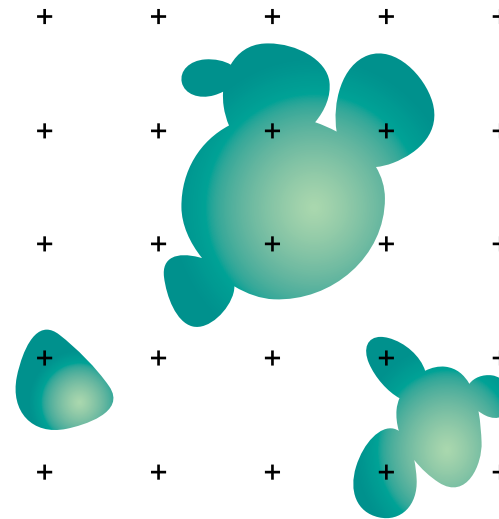
Koncept sublimnega je v romantiki označeval občutja vzvišenega ob doživljanju narave, torej mešanje užitka in strahu ob izgubi (samo)nadzora v imaginarnem zlitju z naravo. Moderno in postmoderno sublimno označuje težnje po neskončnem in nepredstavljenem tudi v abstraktni umetnosti, ki ni vezana na reprezentacijo narave; medtem ko je pri Lyotardu sublimno povezano s pojmom negativne predstavitve in časovnosti (dogodka), pa F. Jameson govori o post-modernem tehnološkem sublimnem kot nezmožnosti mišljenja ali reprezentiranja prostorske totalnosti (multinacionalnega kapitala). Spremenjene tehnološke razmere v devetdesetih letih prejšnjega stoletja so spodbudile debate o »jedrskem sublimnem«, vezano na občutje groze ob destruktivni moči atomske fisije, danes, v času intenzivnih ekoloških sprememb, pa nastajajo teorije o »kemijskem sublimnem« (N. Schapiro) ali »ekološkem sublimnem« (J. Bennett), ki razlagajo pojem sublimnega v prizmi posthumanističnih kritik antropocena v času podnebnih sprememb.

Prispevek razmišlja o mutaciji koncepta sublimnega v dobi kapitalocena (N. Bourriaud), in »hiperobjektov« (T. Morton) ter zaokroži s premislekom o liminalni naravi sublimnega v umetniškem delu Pierra Huygha.

KRATKA
BIOGRAFIJA

Prof. dr. Uršula Berlot Pompe je vizualna umetnica in umetnostna teoretičarka, ki poučuje na Akademiji za likovno umetnost in oblikovanje Univerze v Ljubljani. Umetniško in raziskovalno se ukvarja s presečišči umetnosti, znanosti in filozofije. Je avtorica monografije o Duchampu in več člankov s področja teorije umetnosti.
ursula.berlotpompe@aluo.uni-lj.si

Dr. Rock Finale

Srednja trgovska in aranžerska šola Ljubljana

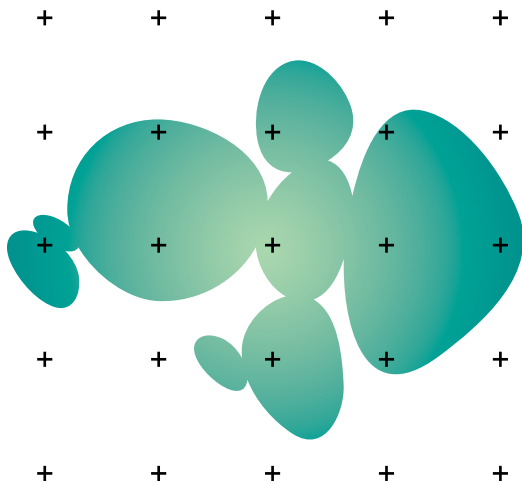
**Z LIKOVNIM
USTVARJANJEM IZ
ODPADNIH SNOVI
DO VEČJE OKOLJSKE
OZAVEŠČENOSTI**

Spodbujanje okoljske ozaveščenosti in varstva okolja je večplastno. Medtem ko znanstveniki razvijajo nove pristope za zaščito okolja, umetniki s svojimi deli povečujejo okoljsko ozaveščenost, saj ravno okoljska umetnost povezuje umetnost z naravo, kar ustvarja prostor za ozaveščanje, angažiranost in aktivizem. Ta umetnost ne razlaga le naravnih pojavov, ampak tudi poudarja odnos posameznika do okolja. Umetnost je namreč močno orodje v procesu izobraževanja, ki lahko spodbudi razmišljanje o okoljskih problemih. Skozi umetniško ustvarjanje ljudje gledamo na naravo drugače. Na ravni izobraževanja likovno ustvarjanje združuje usvojena znanja z vseh področij in pomaga posamezniku ozaveštevati ter ekspresivno izraziti zaznane. Izobraževanje o okolju prek likovne umetnosti razvija ustvarjalnost in tudi kritično mišljenje ter postavlja učenca v ekocentrično razmišljanje, s čimer ga še dodatno poveže z okoljem. Umetniško ustvarjanje iz odpadkov ni le ustvarjalno, ampak tudi izobraževalno, saj učencem poleg likovnih osnov omogoča spoznavanje lastnosti odpadkov in pomen reciklaže. Pri povezovanju naravoslovja in likovne umetnosti ima slednja nosilno vlogo, naravoslovje pa podporno, saj likovna umetnost vodi proces, naravoslovje pa ga podpira. V prispevku je predstavljen del inovativnega didaktičnega pristopa poučevanja okoljskih vsebin z likovno umetnostjo (OVLU) s poudarkom na nekaterih učnih enotah, likovni nalogi in rezultatih povezave med meriloma ocenjevanja likovne naloge z likovnimi izdelki učencev. Glavni merili povezave izmed šestih sta peto merilo: Likovno delo je originalno: kaže na občutljivost učenca glede okoljskih problemov, je domišljijsko bogato in šesto merilo: V likovnem delu je učenec uspel uskladiti motiv z okoljsko problematiko, likovnim pojmom in uporabo materiala. Predstavljeni so tudi rezultati parnega t-preizkusa evalvacije likovnih del glede na omenjeni merili pred poučevanjem s pristopom OVLU in po njem.

KRATKA
BIOGRAFIJA

Dr. Rock Finale je univerzitetni diplomirani inženir krajinske arhitekture. Doktorat je z disertacijo Spodbujanje okoljskega ozaveščanja z likovno umetnostjo pridobil na Pedagoški fakulteti UL. Zaposlen je kot učitelj strokovnih aranžerskih predmetov na Srednji trgovski in aranžerski šoli Ljubljana ter predavatelj na višješolskem programu hortikulture Biotehniškega centra Naklo in na oddelku za trajnostni kmečki turizem Veleučilišta u Rijeci.
rock.finale@gmail.com

Doc. dr. Petja Grafenauer

Akademija za likovno umetnost in oblikovanje
Univerze v Ljubljani

PARTICIPATORNI TRAJNOSTNI PROJEKT SODOBNE UMETNOSTI: ZAVETIŠČE ZA ZAVRŽENE RASTLINE

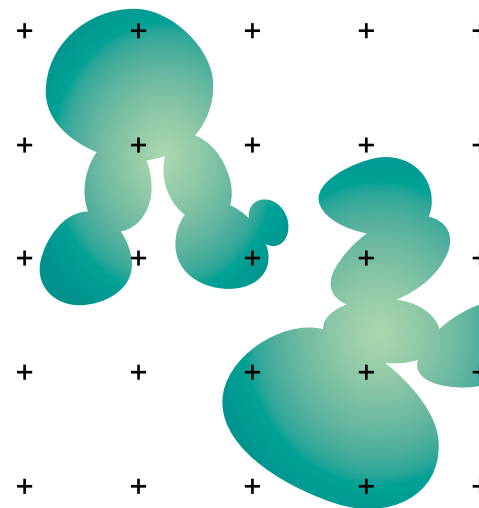
V prispevku obravnavam projekt Zavetišča za zavržene rastline (2015–), ki sta ga vzpostavili Anamari Hrup (1978, Ljubljana) in Eva Jera Hanžek (1984, Ljubljana). Gre za platformo posvajanja lončnic, ki so zavržene in prek projekta najdejo novega skrbnika. Skupnost je nagovorjena, da prinese lončnice, ki jih ne potrebuje, in da v skrb prevzame lončnice, ki v zavetišču domujejo, kar ustvarja krog trajnostne rabe. Leta 2018 je projekt dobil mobilno domovanje oz. Zeleno zavetišče, ki stoji v Ustvarjalnem laboratoriju Krater na območju nekdanje vojašnice ob Dunajski cesti v Ljubljani. Projekt ustvarja mobilna zatočišča tudi na drugih lokacijah in v različnih kontekstih. Zavetišče za zavržene rastline temelji na izobraževanju o pomenu in življenju rastlin, odrasti, vključevanju gledalca v umetniško delo, ustvarjanju skupnosti in opolnomočenju rastlin prek simbolne dejavnosti.

Projekt za obstoj in obravnavo zahteva vključevanje več strok – od umetnostne zgodovine in sociologije do kritične teorije. Gre za participatorno in trajnostno umetniško delo, kar bomo prikazali s pomočjo strukturiranih intervjujev in metodologije, ki temelji na obravnavi participatorne (Bishop) in trajnostne (Fowkes) vizualne umetnosti. Zavetišče za zavržene rastline zaznamujejo delovanje v družbi (pobeg iz galerije), trajanje v času, vključitev občinstva, kolektivno avtorstvo, angažiranost, simbolna in socialna dejavnost, utopija ter kritična distanca do neoliberalnega novega sveta. Namesto dobrine je na trgu umetnostni simbolni kapital s ciljem konstruktivne socialne spremembe.

KRATKA
BIOGRAFIJA

Doc. dr. Petja Grafenauer (1976, Ljubljana), Katedra za teorijo UL ALUO je specialistka za regijsko umetnost po drugi svetovni vojni. Sodeluje v ARIS-ovih raziskovalnih projektih (J7-2606, J6-3144 in P5-0452). Napisala in uredila je več knjig in zbornikov, med njimi so Neuvrščeni pop (2017), Feminizem, umetnost, literatura (2024, s Katjo Kobolt), Ekonomija umetnosti na ozemlju Slovenije in Jugoslavije (2022), Avtentični interes (2010) in Aleksij Kopal (2008).
petja.grafenauer@aluo.uni-lj.si

Doc. dr. Nataša Ivanović

Muzej Lah, Raziskovalni center in umetniška zbirka
Akademija za likovno umetnost in oblikovanje
Univerze v Ljubljani

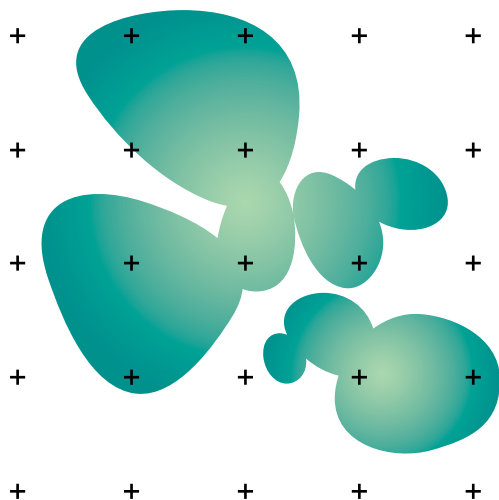
PROBLEMATIKA TRAJNOSTI V DELIH BRITANSKEGA UMETNIKA RICHARDA LONGA

Trajnostni razvoj so v preteklosti sestavljali trije stebri: okoljski, družbeni in ekonomski, pred kratkim pa se jim je priključil še stebel kulture. Svetovna komisija za okolje in razvoj (WCED) trajnostni razvoj opredeljuje kot »razvoj, ki zadovoljuje trenutne potrebe, ne da bi pri tem ogrožal zadovoljevanje potreb prihodnjih generacij.« V različnih diskurzih so se pojavile domneve, kdaj se je začelo v umetnosti zavestno razmišljati o tej ideji in kako se danes izvaja trajnostni razvoj v sodobni likovni umetnosti. Nekateri teoretiki idejo o varovanju in zavedanju naravnega okolja postavljajo že v čas 19. stoletja, ko je ob vse večji industrializaciji postajala čedalje bolj prisotna zavest o naravi, zato je v likovni umetnosti postala vse večja težnja k slikanju krajine kot samostojnega motiva. V šestdesetih in sedemdesetih letih 20. stoletja se je vzpostavilo gibanje konceptualne in pokrajinske umetnosti, ki je zavedno ali nezavedno že razmišljalo o ekoloških, trajnostnih vprašanjih. Vsekakor sovпада ideja o trajnosti z gibanjem pokrajinske umetnosti, katere predstavnik je bil britanski umetnik Richard Long. V umetnikovem opusu srečamo tako večje skulpture, izdelane iz naravnih materialov, postavljene v naravni ambient, kakor tudi fotografije njegovih intervencij s telesom (hoja po polju idr.). Vselej je v naravi skušal pustiti minljiv odtis. V prispevku bo na eni strani predstavljena Longova likovna izraznost, na drugi pa bodo predstavljeni izzivi trajnostnega razvoja pri njenem varovanju in prikazovanju v muzejskih in galerijskih prostorih.

KRATKA
BIOGRAFIJA

Dr. Nataša Ivanović je vodja raziskovalnega centra in umetniške zbirke v Muzeju Lah. Njeno primarno delo je priprava digitalnega preglednega kataloga del Zorana Mušiča (1909–2005). Od leta 2017 je docentka za umetnostno zgodovino na Akademiji za likovno umetnost in oblikovanje ter na Oddelku za krajinsko arhitekturo Biotehniške fakultete UL.
natasa.ivanovic@aluo.uni-lj.si

Prof. Marija Jenko

Naravoslovnotehniška fakulteta Univerze v Ljubljani

SVOBODNI LJUDJE

Projekt Svobodni ljudje raziskuje preplet likovne ustvarjalnosti in trajnostnega razvoja skozi reinterpretacijo rudarske dediščine Idrije. Čeprav je območje Jožefovega jaška na videz zamrznjeno v času, ga oživljamo z umetniškimi posegi, ki povezujejo tradicionalno idrijsko čipko z naravno, industrijsko in kulturno dediščino. Naša interpretacija tradicionalne čipke v sodobnih prostorskih instalacijah združuje kulturno dediščino s trajnostnimi praksami, ki jih ta projektna skupina razvija in uveljavlja tudi v drugih lokalnih skupnostih v sodelovanju s fakultetami Univerze v Ljubljani in Zavodom za gradbeništvo Slovenije.

Projekt raziskuje, kako lahko likovna (tekstilna) umetnost prispeva k trajnostnemu ohranjanju dediščine ter kako se lahko umetniške prakse razvijajo v skladu z načeli trajnosti. Študenti so z inovativnimi prostorskimi instalacijami, izdelanimi iz trajnostnih materialov, oživel zapuščene rudniške prostore in obenem raziskovali vlogo umetnosti v trajnostnem razvoju skupnosti.

Poudarki:

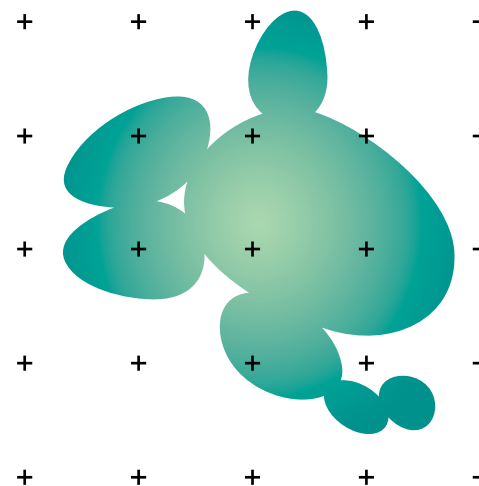
- **Kulturna trajnost:** Projekt povezuje sodobno umetnost z bogato kulturno dediščino Idrije, pri čemer spodbuja ohranjanje in reinterpretacijo tradicij – v domeni projektne skupine KOTO-OTGO-UL NTF
- **Okoljska trajnost:** Uporaba trajnostnih materialov in tehnik v umetniških postavitvah prispeva k zmanjšanju okoljskega odtisa – v domeni projektne skupine KOTO-OTGO-UL NTF
- **Družbena trajnost:** Razstava vključuje skupnost in spodbuja sodelovanje med različnimi generacijami, kar krepi družbeno kohezijo – v sodelovanju s Čipkarsko šolo Idrija (ŠČI) in Društvom klekljaric idrijske čipke (DKIČ)
- **Gospodarska trajnost:** Projekt raziskuje, kako lahko sodobne umetniške prakse in tradicionalne obrti prispevajo k trajnostnemu gospodarskemu razvoju – v sodelovanju z Občino Idrijo, pokroviteljem razstave

Projekt so s študenti soustvarile:

prof. Marija Jenko, izr. prof. mag. Katja Burger Kovič, doc. mag. Arijana Gadžijev in asist. Jana Miršnik (UL NTF) in Maja Svetlik (ČŠI)

KRATKA BIOGRAFIJA

✦ Marija Jenko je diplomirala na Fakulteti za arhitekturo in Akademiji za likovno umetnost, smer slikarstvo, Univerze v Ljubljani, kjer je sklenila tudi podiplomski študij umetniške grafike. Izpopolnjevala se je na šolah University of Art and Design (današnja Aalto University) v Helsinkih in na Scottish College of Textiles (Edinburgh), Birmingham Institute of Art and Design, Danmarks Designskole (København) in Edinburgh Printmakers' Workshop.
marija.jenko@ntf.uni-lj.si

Mag. Ana Kocjančič

Akademija za likovno umetnost in oblikovanje Univerze v Ljubljani

PREPLET SCENSKE POSTAVITVE IN TRAJNOSTI NA NEKAJ PRIMERIH RECIKLIRANJA V SCENOGRAFIJI NA SLOVENSkih ODRIH

Med umetnostnimi panogami je scenografija tista, ki poleg prepleta različnih likovnih umetnosti z arhitekturnimi elementi vseskozi uporablja tudi reciklirane materiale, in sicer z uporabo scenskih elementov nekdanjih predstav, pa tudi z vključitvijo in predelavo (rabljenih) predmetov iz vsakdanjega sveta. Lahko bi rekli, da je razvoj slovenske scenografije od vsega začetka po prvi svetovni vojni nagnjen k recikliranju vsega, kar pride prav na gledališkem odru. Vzrok bi lahko iskali v večnem pomanjkanju finančnih sredstev za scensko opremo premier, kot bomo videli pa tudi v inovativnosti scenografov, ki so svoje scenske ideje tako na scenskih osnutkih in maketah kot pri realizaciji gradili iz recikliranja vsakdanjih predmetov, delov že videne scenske opreme in celo odpadkov. Tako so hote ali nehote povzročili manj škode okolju in pokazali inovativnost pri prepletanju in vključevanju trajnostnih praks v postopkih gledališke produkcije.

Razprava se bo osredotočila na nekaj primerov iz slovenske scenografije. Pogledali si bomo primer predstav z reciklirano scensko podobo, sestavljeno iz že videlih scenografij, hkrati pa omenili kostumski primer recikliranja iz krompirjevih vreč za uprizoritev R.U.R. Karla Čapka (1922). Premislili bomo delo scenografa Nike Matula, ki je za svoje scenografije izbiral kose z rezanjem podob iz revij in starih oblek ter brskanjem po smeteh in slednje nato vključeval v svoje scenske osnutke, makete in odrske realizacije. Prispevek bomo sklenili s scenografijo Melite Vovk za predstavo Obrškovich Potepuhov (13. 4. 1976) v režiji Iztoka Toryja v produkciji EG Glej, torej z odličnim primerom uporabe vsakdanjih odpadkov v predstavi. V utesjenih kletnih prostorih Moderne galerije v Ljubljani sta namreč ustvarila scensko »smetišče«, ki je spominjalo na inštalacije iz sočasne likovne umetnosti.

V prispevku bomo skušali ugotoviti, ali je uporaba recikliranih scenskih elementov zavirala razvoj scenografije in/ali škodila estetiki predstav.

KRATKA BIOGRAFIJA

✦ Umetnostna zgodovinarica in teatrologinja mag. Ana Kocjančič (1977) je končala podiplomski študij na Oddelku za umetnostno zgodovino Filozofske fakultete v Ljubljani (2006) na temo *Scenografija v slovenskih dramskih gledališčih med obema vojnama (1918–1941)*. Raziskuje zgodovino slovenske scenografije, njeno povezavo z razvojem slovenske likovne umetnosti, vplive evropskih gledaliških gibanj ter evropske likovne umetnosti na njen razvoj.
ana.kocjancic77@gmail.com

Doc. dr. Miloš Kosec

Fakulteta za arhitekturo Univerze v Ljubljani

NOVO IZ OBSTOJEČEGA? KONCEPT PASIVNOSTI KOT POLJE IZMENJAVE MED ARHITEKTURO IN UMETNOSTJO

Za arhitekturo se zdi, da jo v samem bistvu opredeljuje gradnja: aktivnosti, povezane s postavljanjem (in podiranjem) stavb, so oblikovale arhitekturno disciplino od Vitruvija naprej. V 21. stoletju, v dobi podnebni spremembi, družbenih in gospodarskih pretresov, pa so temelji arhitekture kot discipline, ki temelji na gradnji, povzročili zagato, ki je na prvi pogled nepremostljiva. Vedno intenzivnejša gradnja in urbanizacija okolja nista več, tako kot še v času modernizma, samoumevna sestavna dela naracije o boljšem in bolj racionalnem svetu za vse, ampak sta postali sestavna dela spodkopavanja temeljev še vzdržnega sveta. Preprosto povedano: arhitektura, temelječa na novih gradnjah, danes ne more biti trajnostna. Če se arhitekturni mainstream na to zagato zaenkrat še ni odzval drugače kot z novimi energetskimi standardi in novimi koncepti gradnje, kot je pasivna arhitektura, pa so posamezniki in kolektivi na robovih discipline s pomočjo prehajanja in povezovanja arhitekture z drugimi disciplinami začeli preizkušati bolj radikalne razmisleke o povezavah med arhitekturo, gradbeno aktivnostjo in arhitekturno pasivnostjo. K objektu usmerjena ontologija, postantropocen, odrast in drugi sodobni teoretski koncepti so tudi na arhitekturnem področju povzročili premisleke, ali je povezava med arhitekturno disciplino in gradbeno aktivnostjo res tako samoumevna, kot se zdi na prvi pogled. Prispevek bo identificiral oporne točke drugačnega, na konceptu pasivnosti temelječega razumevanja arhitekture, ki jo lahko očrtamo vse od Aristotela naprej. Njegovemu dokazu o potencialnosti, po katerem arhitekt ostane arhitekt tudi, ko ne gradi, sledijo sodobni arhitekturni razmisleki in prakse, ki rahljajo modernistično dihotomijo o pasivnosti in aktivnosti.

KRATKA
BIOGRAFIJA

Miloš Kosec je arhitekt, arhitekturni zgodovinar in raziskovalec. Zaposlen je kot docent na Fakulteti za arhitekturo Univerze v Ljubljani. Med letoma 2021 in 2023 je bil kustos za arhitekturo v Muzeju za arhitekturo in oblikovanje. Magistrski študij je zaključil leta 2014 v Ljubljani, doktorski študij pa leta 2019 na kolidžu Birkbeck na Univerzi v Londonu.
milos.kosec@fa.uni-lj.si

Doc. dr. Kaja Kraner

Akademija za likovno umetnost in oblikovanje
Univerze v Ljubljani

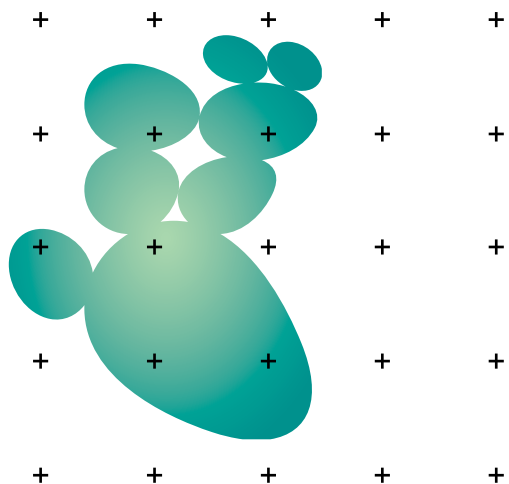
TRAJNOSTNI VIDIKI POJAVLJANJA POJMA SKRBI V SODOBNI UMETNOSTI IN KURATORSKEM DISKURZU

V umetnostnem diskurzu je v zadnjem desetletju mogoče zaznati poudarek na pojmu skrbi v teoretskih analizah umetniških praks, v samih umetniških praksah, mestoma pa tudi v opredelitvah drugačnih pristopov h kuriranju, ki se pogosto opirajo na etimologijo latinskega izraza *curare*. Kot bom pokazala, se pojem skrbi praviloma pojavlja na tri deloma specifične načine. Vzporedno s splošno razširitvijo pojma in prakse umetniškega raziskovanja ga je mogoče zaslediti v teoretskih prispevkih, ki poskušajo opredeliti epistemične potenciale umetniške ustvarjalnosti kot »skrbnega ravnanja«, pri čemer se ti pogosto opirajo na mesto, ki ga igra skrb v Heideggerjevi filozofiji. Nadalje se pojem skrbi pojavlja vezano na kuriranje – pogosto kot poskus redefinicije vloge kuratorja v umetniškem sistemu in prek vključevanja (eko)feminističnih, postkolonialističnih itd. teoretskih in političnih pozicij. Poleg tega je pojem skrbi zastopan v teoretskih refleksijah in umetniških praksah na način poziva, ki ne izhaja le iz refleksije aktualnih družbenih, ekonomskih, okoljskih itd. okoliščin in prekarizacije umetniškega poklica, ampak iz refleksije imanentne prekarosti življenja.

KRATKA
BIOGRAFIJA

Kaja Kraner je docentka na Katedri za teoretične vede ALUO UL in raziskovalka na Raziskovalnem inštitutu ALUO. Leta 2021 je pri založbi Krtina izšla njena znanstvena monografija Kronopolitika umetnosti: spremembe v estetski vzgoji od moderne do sodobne umetnosti.
kaja.kraner@aluo.uni-lj.si

Izr. prof. dr. Barbara Predan

Akademija za likovno umetnost in oblikovanje
Univerze v Ljubljani

BRANJE UMETNEGA

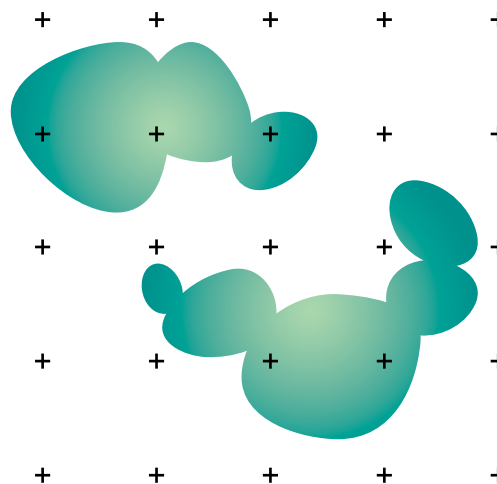
Razprava se bo nadaljevala na premisi, s katero sem zaključila svoj prispevek *Čas za čas in njegovo (ne)delovanje*. V njej sem preizpraševala življenje v družbi, ki ne deluje in ne ukrepa. Preizpraševala sem, kako v brezvoljnem svetu ponovno najti sposobnost delovanja, saj nas stanje apatije, če ne že ubija, pa vsaj izredno obremenjuje. Kot zapišem v zaključku, bodo potrebna dejanja, ki bodo uničila trenutni vzorec napovedi. Potrebujemo odgovor na vprašanje, kako v tej kontinuiteti izjemnega stanja, podrejenega kapitalu, sploh začeti misliti in vzpostavljati možnost delovanja, pri čemer pa ne smemo pozabiti na vse umetno okoli nas. Ta se namreč vsakič znova kaže v naši vedno večji odvisnosti od umetnega in posledični negotovosti glede stanja, ki smo ga sicer pospešeno gradili, a nam je hkrati na svoj način tuje – pa čeprav prav umetno ves čas vpliva na to, kdo smo in kaj postajamo.

V prispevku bom tako skušala poiskati odgovore na vprašanja, kot so: Ali morda ni iskana diskontinuiteta s kontinuiteto izjemnega stanja že tu? Ali ni morda dana v umetnem, pa je ne razpoznamo, saj je ne uvidimo, ker se še naprej borimo (sicer zgolj navidezno) za naravo, ki pa je dejansko – kot je to opredelil že Rousseau – denaturalizirana veliko dlje, kot smo si pripravljene priznati? Ali še bolje, kot to opredeli Guy Debord v knjigi *Družba spektakla*: »V invaziji produktov spektakla postaja stvarnost vedno bolj kontemplacija in vedno manj živa.« Pri čemer pa se spektakel ne konča tu, temveč po Debordu teži k temu, »da nam pokaže svet, do katerega nimamo več neposrednega dostopa«. Kaže ga skozi vnaprej skrbno izbrano podobo – vizualizirano podobo rezultatov oblikovanja.

KRATKA
BIOGRAFIJA

Izr. prof. dr. Barbara Predan od leta 2009 predava na Akademiji za likovno umetnost in oblikovanje Univerze v Ljubljani. Redno objavlja znanstvena in strokovna besedila, je avtorica in soavtorica sedmih knjig, urednica dvanajstih knjig in kuratorica enaindvajsetih razstav. Za svoje raziskovalno delo je skupaj s Špelo Šubic leta 2023 prejela mednarodno nagrado AWARD: AIAP WOMEN in DESIGN AWARD. Od leta 2024 je vodja raziskovalnega programa Vizualna pismenost (P5-0452). Vodi tudi Raziskovalni inštitut ALUO in je prodekanja za razvojno in raziskovalno področje.
barbara.predan@aluo.uni-lj.si

Doc. dr. Blaž Šeme

Akademija za likovno umetnost in oblikovanje
Univerze v Ljubljani

DO OKOLJA IN LJUDI ODGOVORNO VAROVANJE IN KONSERVIRANJE- RESTAVRIRANJE UMETNIN

Koncept trajnosti je v smislu dolgoročnega ohranjanja kulturne dediščine že v izhodišču vgrajen med osnovne namene in cilje konservatorsko-restavratorskega delovanja, pri ohranjanju kulturne dediščine pa se poleg kulturnega vidika vedno bolj upoštevajo tudi drugi vidiki trajnosti, poleg ekonomskega še družbeni in okoljski. Pri varovanju, obnovi in zaščiti kulturne dediščine to pomeni, da so pristopi bolj trajnostni ne le za obravnavane dediščinske predmete in objekte, ampak tudi za okolje in širše skupine deležnikov, kot so konservatorji-restavratorji, lastniki, lokalna skupnost, uporabniki itd., ki so v postopke ohranjanja vključeni.

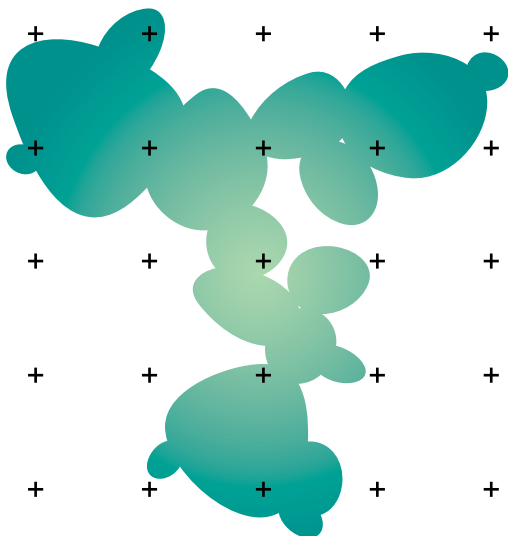
Ob vzdrževanju in konserviranju-restavriranju likovnih umetnin v javnem prostoru in na arhitekturni dediščini se strokovnjaki soočajo s specifičnimi trajnostni izzivi, najsi bo to ob terenskem monitoringu in posegu na posamezni likovni umetnini, na zbirki umetnin nekega ožjega območja (arheološki parki, forme vive ...) ali na korpusu sorodnih umetniških del na določenem širšem ozemlju (npr. stenske slike etnološke stavbne dediščine v Posočju, socialistični mozaiki v Sloveniji ...), saj je obravnava teh umetnin običajno neločljivo povezana z arhitekturo ter okoljskimi in drugimi pogoji. Preventivno redno spremljanje stanja in tekoče vzdrževanje sta z več vidikov bolj trajnostna kot zapozneli nujni konservatorsko-restavratorski posegi zaradi zanemarjanja in propadanja teh umetnin. Toda tudi v primeru kurativnih konservatorsko-restavratorskih posegov je mogoče uporabiti drugačne materiale ter izboljšati dejavnosti in postopke, da so okoljsko, ekonomsko in družbeno-kulturno prijaznejši.

Namen prispevka je prepoznati različne trajnostne izzive in oceniti njihovo težo pri ohranjanju likovne dediščine na terenu, pregledati sodobne koncepte in raziskave na tem področju in tudi na osnovi študij primerov poiskati smernice za do družbe in okolja še odgovornejši pristop do ohranjanja in konserviranja-restavriranja likovnih del v javnem prostoru in na arhitekturni dediščini.

KRATKA
BIOGRAFIJA

Dr. Blaž Šeme, akademski slikar in konservator-restavrator, je doktoriral na Akademiji za likovno umetnost in oblikovanje Univerze v Ljubljani (2005). Podoktorsko se je izpopolnjeval na kolidžu New Europe College v Bukarešti in na ICCROM-u v Rimu (*The problem of preserving exterior wall paintings on monuments: a comparative study of late Medieval painted churches in Bucovina (Romania) and Slovenia*, 2008). Posveča se raziskovanju na področju ohranjanja in konserviranja-restavriranja umetniških del.
blaz.seme@aluo.uni-lj.si

Izr. prof. dr. Nadja Zgonik

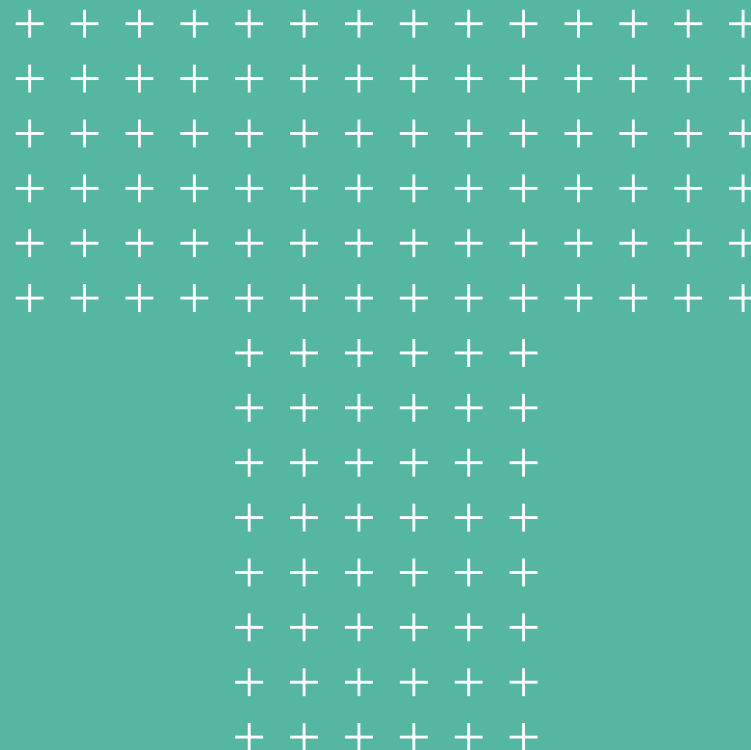
Akademija za likovno umetnost in oblikovanje
Univerze v Ljubljani

AFIRMACIJA ALI ANTAGONIZMI TRAJNOSTNIH NAČEL V DELU ARHITEKTA JOŽETA PLEČNIKA

Trajnostna načela se dotikajo širokega diapazona tem od okoljske etike, zavzemanja, da naj rast nadomesti odrast, spodbujanja oblikovanja skupnosti, medsebojnega sodelovanja namesto tekmovalnosti, opustitev parazitskega odnosa do narave in zavesti posameznika o planetarni soodvisnosti. Likovnumetniško področje zajema širok razpon praks – od estetskih in ambientalnih do družbenoangažirano usmerjenih. Ali je mogoče nanj aplicirati prav vsa trajnostna načela? Arhitektura med umetnostmi porablja daleč največ prostora in s tem po pojavnosti strukturi najbolj obremenjuje okolje. Koncept monumentalnega, ki ne pomeni le nečesa v povečanem merilu, temveč zajema tudi pojem spomenika, je na primer v kontekstu trajnostnega razvoja vprašljiv, saj z merilom agresivno posega v prostor. Ta antagonizem lahko dobro prikaže delo arhitekta Jožeta Plečnika, ki je v svoji arhitektonski praksi uporabljal trajnostno načelo ponovne uporabe, a je z njim uresničeval monumentalne arhitekturne naloge, torej je ekspanzivno posegal v prostor. Po drugi strani je sledil trajnostnemu merilu v smislu, da je uporabljal elemente, ki so bili zavrženi ob prenovah nekaterih drugih spomenikov, kot na primer pri urejanju Vegove ulice v Ljubljani in gradnji NUK-a. Obenem je uresničeval tudi načelo vzdržnosti, saj je poudarjal, kako pomembno je posvetiti se kakovosti izdelave posamičnega predmeta, da vzdrži dolgotrajno uporabo in ga ne zavržemo prehitro. Z naročili je podpiral izobraževanje rokodelcev, ki jih je vključeval v izvedbo svojih projektov, in nasprotoval industrijski proizvodnji, pri kateri je pomembna le cena, saj je usmerjena predvsem v ustvarjanje in ohranjanje kulture potrošništva. Z vključevanjem elementov lokalne arhitekture je krepil zavest pripadnosti določeni družbeni skupini (narod) in s tem spodbujal oblikovanje skupnosti. Uporabljal je v naravi najdene stvari, kot so rečni prodniki, in s tem usmerjal zavest o prisotnosti narave. Antagonizem v Plečnikovem delu, ki se dotika področja trajnosti, lahko razrešimo s tem, da ga obravnavamo kot ustvarjalca, ki se je zavedal, da je enako pomembno kot delovati tudi širiti sporočilo trajnostnih načel.

KRATKA
BIOGRAFIJA

Dr. Nadja Zgonik je umetnostna zgodovinarica in likovna kritičarka. V raziskovanju se osredotoča na zgodovino modernistične umetnosti v drugi polovici dvajsetega stoletja, politiko nacionalne ideologije, medkulturno izmenjavo in sodobno umetnost. Deluje tudi kot gostujoča kustosinja v slovenskih in tujih galerijah ter je bila članica ali predsednica mednarodnih žirij. Trenutno je izredna profesorica umetnostne zgodovine in teorije na Akademiji za likovno umetnost in oblikovanje Univerze v Ljubljani. Je članica mednarodnega združenja likovnih kritikov AICA in slovenske sekcije PEN.
nadja.zgonik@aluo.uni-lj.si

TEORETSKA PREPLETANJA MED LIKOVNO USTVARJALNOSTJO IN RAZPRAVAMI O TRAJNOSTI

Vedno bolj zaznano in prepoznano zmanjševanje kakovosti in razvrednotenje življenjskega okolja zaradi človeškega delovanja na lokalni in globalni ravni silita k razmislekom o načelih nastajanja škodljivih sprememb v naravnem in družbenem okolju ter načinih reševanja posledic takšnega netrajnostnega delovanja in usmerja k iskanju bolj trajnostnih pristopov. Kot trajnostne se pri tem razumejo dejavnosti in prakse, ki jih je mogoče dolgoročno izvajati brez izčrpavanja virov ali povzročanja škode okolju, družbi ali gospodarstvu. S takšnim ravnanjem, ki si prizadeva uravnovežiti gospodarski razvoj, varstvo okolja in družbeno blaginjo, zadovoljujemo sedanje potrebe, ne da bi pri tem ogrozili sposobnost prihodnjih generacij, da zadovoljijo svoje.

Kako prek umetnosti prepoznavamo trajnostne koncepte in izzive? V kolikšni meri in kako se likovno ustvarjanje in z njim povezane prakse, kot so likovno poučevanje in opismenjevanje, razstavljanje in konserviranje-restavriranje umetnin, usmerjajo k bolj trajnostnemu delovanju? Kateri umetniki se poslužujejo trajnostnih pristopov ter sporočanj in kako to počnejo? Prispevki sodelujočih raziskovalcev, znanstvenikov in umetnikov osvetlujejo trajnostno tematiko v likovni ustvarjalnosti s precej raznolikih vidikov. Nekateri spodbujajo k poglobljenemu razmisleku, kako se oblikujejo zavest in občutenja, ki vodijo k večji skrbi in bolj odgovornemu ravnanju, drugi raziskujejo načine bolj trajnostnega delovanja. Več prispevkov združuje spoznanje, da je recikliranje oziroma ponovna prilagojena raba umetnih in naravnih virov eden od pogostejših odrazov trajnostnega pristopa v likovnoumetniških praksah.

Tema letošnje konference se tesneje povezuje z dvema raziskovalnima projektoma, pri katerih sodelujemo tudi nekateri od sodelujočih predavateljev:

Raziskovalni projekt Dediščina za vključujočo trajnostno preobrazbo – HEI-TRANSFORM je temeljna raziskava in hkrati akcijski korak, ki bo lahko osnova za pripravo podrobnejših prihodnjih smernic in konkretnih ukrepov za revitalizacijo območij opuščene dediščine in dediščine s trenutno neustrezno rabo. Projekt vodi izr. prof. dr. Sonja Ifko, Fakulteta za arhitekturo Univerze v Ljubljani, in povezuje raziskovalce iz desetih raziskovalnih institucij v Sloveniji. Projekt financira Javna agencija za znanstvenoraziskovalno in inovacijsko dejavnost Republike Slovenije (ARIS), št. projekta J7-4641.

Pilotni projekt NOO Ultra 5.01 – Razvoj kompetenc (prihodnjih) vzgojiteljev za spodbujanje zelenega prehoda, trajnostnega razvoja in okoljske pismenosti v zgodnjem otroštvu vodi prof. dr. Iztok Devetak, Pedagoška fakulteta Univerze v Ljubljani, in povezuje raziskovalce šestih fakultet Univerze v Ljubljani.

Organizatorji se zahvaljujemo vsem sodelujočim predavateljem in slušateljem konference ter gostiteljici Narodni galeriji, ki nam je omogočila gostovanje v Avditoriju NG.

SODELUJOČI:

**Uršula Berlot
Pompe,**
UL ALUO

Rock Finale,
STAŠLJ

Petja Grafenauer,
UL ALUO

Nataša Ivanović,
Muzej Lah/ UL
ALUO

Marija Jenko,
UL NTF

Ana Kocjančič,
UL ALUO

Miloš Kosec,
UL FA

Kaja Kraner,
UL ALUO

Barbara Predan,
UL ALUO

Blaž Šeme,
UL ALUO

Nadja Zgonik,
UL ALUO

UNIVERZA
V LJUBLJANI

ALUO

Akademija za likovno
umetnost in oblikovanje

Javna agencija za znanstvenoraziskovalno
in inovacijsko dejavnost Republike Slovenije

NAČRT ZA
OKREVANJE
IN ODPORNOST

REPUBLIKA SLOVENIJA
MINISTRSTVO ZA VISOKO ŠOLSTVO,
ZNANOST IN INOVACIJE

Financira
Evropska unija
NextGenerationEU